

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (Descriptive Correlational research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน โดยปัจจัยที่เลือกประกอบด้วย ภาวะสุขภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การได้รับการพัฒนาความรู้ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างน้อย 1 ปี ไม่ได้อยู่ระหว่างการลาศึกษา หรือลาคลอดบุตร ได้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Stratified Random Sampling) จำนวน 129 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะสุขภาพ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .87 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เท่ากับ .89 และความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ด้านทักษะ เท่ากับ .97 และด้านเจตคติ เท่ากับ .91 ส่วนด้านความรู้ ได้ค่า KR-20 เท่ากับ .96

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลคลินิกเบาหวานจำนวนทั้งหมด 129 คน ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 40-49 ปี (ร้อยละ 43.1) โดยมีอายุเฉลี่ย 41 ปี ($SD = 7.96$) มีสถานภาพคู่ (ร้อยละ 71.3) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.3) รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15,001 - 30,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 58.9) ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 72.9) โรคประจำตัวที่พบมากที่สุดคือ โรคหอบหืด (ร้อยละ 25.7) การได้รับการพัฒนาความรู้ในระยะเวลา 5 ปี พบว่าส่วนใหญ่ได้รับการอบรม (ร้อยละ 72.87) โดยระยะเวลาอบรมเฉลี่ย 21.56 ชั่วโมง ($SD = 21.86$) ระยะเวลาปฏิบัติงานเฉลี่ย 14.97 ปี ($SD = 7.88$) ระยะเวลาปฏิบัติงานในคลินิกเบาหวานเฉลี่ย 4.37 ปี ($SD = 3.79$) และจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานมารับบริการเฉลี่ย 81 รายต่อวัน ($SD = 43.78$)

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 87.6) ได้รับวุฒิปริญญาตรี การพยาบาลเฉพาะสาขากายภาพบำบัด (ร้อยละ 48.3) รองลงมาคือสาขา

การรักษาเบื้องต้น (ร้อยละ 34.5) จบการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 22.4) โดยจบการศึกษาในสาขาการบริหารการพยาบาลมากที่สุด (ร้อยละ 37.5) รองลงมาคือการพยาบาลผู้ใหญ่ (ร้อยละ 25) ได้รับวุฒิปริญญาตรีการพยาบาลชั้นสูง (APN) จำนวน 3 ราย ได้แก่ สาขาเวชปฏิบัติครอบครัว อายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ และเวชปฏิบัติชุมชน

ลักษณะการให้บริการในคลินิกเบาหวานพบว่า ส่วนใหญ่เน้นการสอน/ให้ความรู้ (ร้อยละ 86.17) รองลงมาได้แก่ การจัดระบบบริการในคลินิกเบาหวาน (ร้อยละ 62.02) และทำกิจกรรมกลุ่ม (ร้อยละ 57.36) ส่วนการบริการในคลินิกเบาหวานที่พบน้อยที่สุดได้แก่ การจัดระบบบริการในชุมชน (ร้อยละ 14.73)

2. ภาวะสุขภาพของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

ภาวะสุขภาพของพยาบาลคลินิกเบาหวานในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยไม่มีข้อจำกัดจากปัญหาทางอารมณ์มีคะแนนมากที่สุด ($Mean\% = 88.73$) รองลงมาคือ ไม่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพทางกาย ($Mean\% = 84.3$) และสุขภาพทั่วไป ($Mean\% = 82.68$) ส่วนภาวะสุขภาพที่มีคะแนนน้อยที่สุดได้แก่ ด้านพลังงาน ($Mean\% = 74.55$) ถัดมาคือด้านสุขภาพจิตทั่วไป ($Mean\% = 76.68$) และด้านความเจ็บปวด ($Mean\% = 80$) ส่วนการเปรียบเทียบสุขภาพกับปีที่ผ่านมาในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 3.5 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับค่อนข้างดี

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

คะแนนความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม เฉลี่ย 155.38 คะแนน ($SD = 19.55$) จากคะแนนทั้งหมด 230 คะแนน ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยคะแนนมากที่สุดได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ($Mean\% = 74.46$) รองลงมาได้แก่ วิธีการบังคับบัญชา ($Mean\% = 74.25$) และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($Mean\% = 69.2$) ส่วนความพึงพอใจด้านที่มีคะแนนน้อยที่สุดได้แก่ ความก้าวหน้าในงาน ($Mean\% = 62.4$) ความรับผิดชอบ ($Mean\% = 64.92$) และความสำเร็จของงาน ($Mean\% = 65.04$)

4. ความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

คะแนนความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสามารถด้านเจตคติมีคะแนนสูงสุด ($Mean\% = 79.91$) ถัดมาได้แก่ ด้านทักษะ ($Mean\% = 68.47$) และด้านความรู้ มีคะแนนน้อยที่สุด ($Mean\% = 57.37$)

5. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

ภาวะสุขภาพ การได้รับการพัฒนาความรู้ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($r = .32, p < .01, r = .39, p < .01, r = .39, p < .01$ ตามลำดับ) ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะสุขภาพ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และระดับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

1.1 ภาวะสุขภาพของพยาบาลคลินิกเบาหวานมีคะแนนเฉลี่ย 148.11 ($SD = 12.46$) จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน จัดว่าอยู่ในระดับดี ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าพยาบาลคลินิกเบาหวานไม่มีโรคประจำตัวมากที่สุด (ร้อยละ 72.9) โดยมีมิติด้านสุขภาพที่มีคะแนนสูงสุด คือ ข้อจำกัดจากปัญหาทางอารมณ์ ($Mean\% = 88.73$) รองลงมาคือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพทางกาย ($Mean\% = 84.3$) และสุขภาพทั่วไป ($Mean\% = 82.68$) ซึ่งแปลความหมายได้ว่าพยาบาลคลินิกเบาหวานมีปัญหาทางอารมณ์น้อย มีสุขภาพดี สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องออกแรงมากได้ และเมื่อเปรียบเทียบกับสุขภาพกับปีที่ผ่านมา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภาวะสุขภาพอยู่ในระดับค่อนข้างดี คิดเป็นร้อยละ 70 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพน้อยโดยส่วนใหญ่มีภาวะสุขภาพดีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะพยาบาลอยู่ในวงการสุขภาพ และนโยบายของแต่ละโรงพยาบาลเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ได้กำหนดให้มีการตรวจร่างกายประจำปี จึงทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานได้รับการตรวจร่างกายและประเมินความเสี่ยงจากแพทย์ทุกปี ส่งผลให้มีการดูแลสุขภาพตนเองได้ดี กลุ่มตัวอย่างสามารถควบคุมปัญหาทางอารมณ์ได้ดีทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุเฉลี่ยของพยาบาลคลินิกเบาหวานคือ 41 ปี ($SD = 7.96$) เป็นวัยที่มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบ จึงสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษร พุ่มเพ็ช (2552) ที่ศึกษาสุขภาพองค์การของกลุ่มการพยาบาล พบว่าสุขภาพทั่วไปอยู่ในระดับดี ซึ่ง Orem (1985) กล่าวว่า ความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจจะส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน

1.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลคลินิกเบาหวานในภาพรวม เฉลี่ย 155.38 ($SD = 19.55$) จัดอยู่ในระดับค่อนข้างดี รวมถึงคะแนนรายด้านทั้งหมดอยู่ในระดับค่อนข้างดี ทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะการปฏิบัติงานที่คลินิกเบาหวานมีความเฉพาะ มีความอิสระในการสร้างสรรค์งาน และการทำงานเป็นลักษณะทีม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนมากที่สุดได้แก่ ความสัมพันธ์กับร่วมงาน ($Mean\% = 74.46$) รองลงมาได้แก่ วิธีการบังคับบัญชา ($Mean\% = 74.25$) สอดคล้องกับวิไลวรรณ สุวรรณสิทธิ์ และคณะ (2548) ที่ศึกษาความพึงพอใจ

ในการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ พบความพึงพอใจต่อผู้ร่วมงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ระดับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66.34) เมื่อจำแนกความสามารถรายด้านพบว่า ความสามารถด้านเจตคติมีคะแนนสูงสุด ($Mean\% = 79.91$) รองลงมาได้แก่ ด้านทักษะ ($Mean\% = 68.47$) และด้านความรู้ ($Mean\% = 57.37$) ตามลำดับ

ความสามารถด้านเจตคติอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 79.91 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างเดิมมีความชอบ และรู้สึกภูมิใจในวิชาชีพพยาบาล โดยจะเห็นได้จากอายุเฉลี่ยของพยาบาลคลินิกเบาหวานเท่ากับ 41 ปี ($SD = 7.96$) มีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 14.97 ปี ($SD = 7.88$) ด้วยช่วงอายุที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย มักเป็นคนที่มีเหตุผล เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น อีกทั้งประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพที่นานแสดงถึงเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพส่งผลให้พยาบาลคลินิกเบาหวานมีความเชื่อมั่นในการให้บริการ อีกทั้งส่วนใหญ่มีความมั่นคงทางด้านครอบครัว และการเงิน มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 15,000 บาท ทำให้สามารถทุ่มเทให้กับงานได้ และด้วยลักษณะการทำงานในคลินิกเบาหวานมีความเป็นอิสระ มีหน้าความรู้ับผิดชอบที่ชัดเจน สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดูแลผู้ที่เป็นเบาหวาน ส่งผลให้พยาบาลคลินิกเบาหวานมีเจตคติต่อการทำงานที่ดี รับฟังปัญหาและเข้าใจถึงปัญหาของผู้รับบริการมากขึ้น

ในการศึกษารุ่นนี้พบว่าพยาบาลคลินิกเบาหวานให้ความสำคัญกับเจตคติ (ภาคผนวก ง) ในข้อที่กล่าวว่า การพยาบาลผู้เป็นเบาหวานจำเป็นต้องรู้ซึ่งในเรื่องพยาธิสภาพของโรค ($M = 4.52$, $SD = .72$) และคิดว่าโรคเบาหวานเป็นโรคที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อสังคม ($M = 4.46$, $SD = .73$) ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถด้านความรู้ พบว่า ด้านพยาธิสภาพของโรคมีคะแนนสูงสุด ($M = 1.67$, $SD = .50$) แสดงให้เห็นว่าพยาบาลคลินิกเบาหวานให้ความสำคัญต่อพยาธิสภาพของโรคเบาหวาน และตระหนักถึง ความสำคัญในการควบคุมโรคเบาหวานเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งตัวผู้เป็นเบาหวาน และสังคม และจากคะแนนรายชื่อในข้อที่กล่าวว่า ท่านคิดว่าเบาหวานเป็นโรคที่ปฏิบัติตัวดีก็สามารถควบคุมโรคได้ ($M = 4.33$, $SD = .65$) และมีความสุขทุกครั้งที่ผู้เป็นเบาหวานสามารถควบคุมโรคได้ ($M = 4.28$, $SD = .70$) แสดงให้เห็นถึงเจตคติที่ดีต่อโรคเบาหวาน ซึ่งจะนำไปสู่การให้การดูแล ผู้เป็นเบาหวานอย่างมีความเข้าใจในตัวผู้ป่วย และพยายามค้นหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เป็นเบาหวานควบคุมโรคและภาวะแทรกซ้อนให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อนัญญา กุ่มเดช (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลและความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลทั่วไปภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า

เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง และภักทธราภรณ์ สุกาญจนภรณ์ (2546) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการทำงาน ทักษคติต่อวิชาชีพ ทักษคติต่อผู้ป่วย ความผูกพันขององค์กร และบรรยากาศในองค์กร โรงพยาบาลศิริราช พบว่าทัศนคติต่อวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานของพยาบาลและผู้ช่วยพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ซึ่งสอดคล้องกับ Orem (1985) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพยาบาลเป็นการบริการเพื่อมนุษย์ ซึ่งกระทำโดยมีเจตนาที่จะช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลให้มีภาวะสุขภาพที่ดี การกระทำโดยมีเจตคติที่ดีเป็นพื้นฐาน จะนำไปสู่การปฏิบัติ การพยาบาลด้วยความเต็มใจ และพัฒนาคุณภาพการพยาบาลได้อย่างเต็มศักยภาพ

ความสามารถด้านทักษะของพยาบาลคลินิกเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 68.47 ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคะแนนรายด้านพบว่าทักษะที่อยู่ในระดับต่ำได้แก่ ทักษะด้านการสอน คิดเป็นร้อยละ 56.08 และทักษะด้านการเป็นผู้นำ คิดเป็นร้อยละ 61.71 (ภาคผนวก ง) ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถรายข้อที่มีคะแนนต่ำสุดได้แก่ ข้อที่ว่า“ท่านเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มสำหรับผู้เป็นเบาหวาน เพื่อใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสานงานร่วมกัน” ($M = 2.91, SD = .98$) และ“ท่านสามารถทำให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญของโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้เป็นเบาหวานได้” ($M = 2.95, SD = .92$) (ภาคผนวก ง) ซึ่งการส่งเสริมให้ผู้เป็นเบาหวานสามารถดูแลตนเองให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องใช้ทักษะที่ซับซ้อน และต้องได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับความสามารถด้านทักษะรายข้อที่ว่า“ท่านสามารถแนะนำผู้เป็นเบาหวานปรับสิ่งแวดล้อมในการดูแลตนเอง” ($M = 3.19, SD = .80$) “การให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่สอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรม” ($M = 3.30, SD = .68$) และ“การสอนผู้เป็นเบาหวานในการคำนวณค่า BMI และปริมาณอาหารที่เหมาะสม” ($M = 3.36, SD = .85$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การดูแลผู้เป็นเบาหวานเพื่อให้ครอบคลุมองค์รวม และช่วยให้ผู้เป็นเบาหวานปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับการดูแลตนเองเป็นสิ่งที่ยาก พยาบาลคลินิกเบาหวานจะต้องมีพื้นฐานความรู้ และมีทักษะในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เป็นเบาหวานและครอบครัว รวมทั้งบริหารงานในคลินิกเบาหวานให้มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเองของผู้เป็นเบาหวานและครอบครัวได้ นอกจากนี้พบว่าในแต่ละวันมีผู้เป็นเบาหวานเข้ามารับบริการเป็นจำนวนมากโดยเฉลี่ย 81 รายต่อวัน ($SD = 43.78$) ในขณะที่การสอน/ให้ความรู้ผู้เป็นเบาหวานต้องใช้ระยะเวลา จึงทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานไม่มีโอกาสได้พัฒนาทักษะที่มีความซับซ้อนในการให้บริการผู้เป็นเบาหวาน เนื่องจากต้องให้บริการผู้เป็นเบาหวานอย่างรวดเร็ว

ความสามารถด้านความรู้ของพยาบาลคลินิกเบาหวานมีคะแนนน้อยที่สุด ($Mean\% = 57.37$) เมื่อเทียบกับด้านทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาที่ได้รับ

การพัฒนาความรู้ใน 5 ปี เฉลี่ย 21.56 ชั่วโมง ($M = 21.56$) และสอดคล้องกับการประเมินความพึงพอใจในการปฏิบัติงานพบว่ามีความพึงพอใจระดับต่ำสุดในข้อการได้รับการสนับสนุนการศึกษา ให้ทุนวิจัย และโอกาสที่จะพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการดูแลผู้เป็นเบาหวาน ($M = 2.71$, $SD = 1.01$) แสดงให้เห็นว่าพยาบาลในคลินิกเบาหวาน ยังถูกจำกัดในด้านการสนับสนุนความรู้เพิ่มเติม จึงเป็นเหตุให้ความรู้ของพยาบาลคลินิกเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคเบาหวานทั้งในเรื่องการรักษา การดูแลตนเอง และการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นพยาบาลคลินิกเบาหวานจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองในเรื่องความรู้ที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เป็นเบาหวานปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และดูแลตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณารายด้านของความรู้พบว่า ด้านการดูแลด้านจิตใจ และจิตวิญญาณ ($Mean\% = 49.4$) มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ (ภาคผนวก ง) ถัดขึ้นมาได้แก่ การป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนของเบาหวาน ($Mean\% = 51.47$) อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับทักษะด้านการประเมินภาวะแทรกซ้อนและค้นหาความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง (ภาคผนวก ง) ($Mean\% = 65.5$) และสอดคล้องกับรายชื่อในข้อ “ท่านสามารถประเมินปัญหาด้านจิตวิญญาณของผู้เป็นเบาหวานและให้คำแนะนำที่สอดคล้องกับการดูแลตนเองของผู้เป็นเบาหวานได้” ($M = 3.15$, $SD = .67$) และ “ท่านสามารถประเมินภาวะแทรกซ้อนด้านจิตใจและสามารถให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นได้” ($M = 3.17$, $SD = .61$) จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ทั้งนี้เป็นเพราะพยาบาลคลินิกเบาหวานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ พยาธิสภาพของโรค ผลทางห้องปฏิบัติการ และการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดเป็นอันดับแรก ประกอบผู้รับบริการที่คลินิกเบาหวานในแต่ละวันมีจำนวนมาก ทำให้การให้บริการผู้ป่วยแต่ละรายมีความจำกัด อีกทั้งระยะเวลาที่ได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติมน้อยมากเฉลี่ย 4 ชั่วโมงต่อปี และเกือบ 1 ใน 4 ของพยาบาลคลินิกเบาหวานไม่เคยได้รับการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมเลย (ร้อยละ 27.13) จึงทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานไม่สามารถประเมินปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้ความรู้ด้านการดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณ มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์

โดยภาพรวมของความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรมีการเร่งรัดการพัฒนาความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้เป็นเบาหวานต่อไป

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

ภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ($r = .32$, $p < .01$) ซึ่ง Orem (1985) ได้กล่าวถึงความสมบูรณ์ด้านโครงสร้างและการทำหน้าที่

ประกอบด้วยสุขภาพร่างกาย จิตใจ มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ได้ ความสมบูรณ์ของร่างกาย และจิตใจจะส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน ภาวะสุขภาพที่ดีจะสามารถสร้างความเชื่อมั่น และไว้วางใจแก่ผู้เป็นเบาหวานและครอบครัวในการที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของพยาบาลคลินิก เบาหวานได้ และภาวะสุขภาพจะทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการบริการคลินิกเบาหวานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รุ่งรัตน์ ชวนชาติ (2551) ได้ศึกษาองค์ประกอบพลังที่จะทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบภาวะสุขภาพกายและสุขภาพจิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงพบว่าภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

การได้รับการพัฒนาความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ($r = .39, p < .01$) การที่พยาบาลได้รับการพัฒนาความรู้ในการดูแลผู้เป็นเบาหวานจะทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานมีความมั่นใจในการให้บริการแก่ผู้เป็นเบาหวาน รวมทั้งความรู้ที่ได้รับการพัฒนาจะทำให้พยาบาลมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบการพยาบาลที่สอดคล้องกับผู้เป็นเบาหวาน ซึ่งสอดคล้องกับ Orem (1991) ที่กล่าวว่า การแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญทางการพยาบาล ดังนั้นการได้รับการพัฒนาความรู้จึงมีความสำคัญในการเพิ่มความสามารถของพยาบาลในการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ ซึ่ง รุ่งระวี นาวีเจริญ (2550) ได้ศึกษาผลของระบบการพยาบาลชี้แนะในผู้ที่เป็นเบาหวาน โดยการพัฒนาความรู้ของพยาบาล ส่งผลให้ผู้เป็นเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ สอดคล้องกับ พรรณกร เมืองมั่น (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาล ในโรงพยาบาลทั่วไป เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการพัฒนาความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อสมรรถนะวิชาชีพ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ($r = .39, p < .01$) ทั้งนี้เป็นเพราะความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้พยาบาลคลินิกเบาหวานมีความสุขในการทำงาน พยาบาลคลินิกเบาหวานรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมจากทีมที่ให้การดูแลผู้เป็นเบาหวาน และการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้าแผนก รวมทั้งได้รับการยอมรับจากผู้เป็นเบาหวาน และเห็นว่าการปฏิบัติงานเป็นสิ่งท้าทายที่จะริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ สำหรับการดูแลผู้เป็นเบาหวาน จึงทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ซึ่งสอดคล้อง ยูพิน พรสมุทธรินทร์ (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัดระยอง พบความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับความสามารถของพยาบาล นอกจากนี้การศึกษาของ พนิดา คชะ (2541), จิราพรรณ ปุ่นเอื้อ

(2543), อัจฉรา มั่นหาญ (2545), นงนุช โอบะ (2545), วิไลวรรณ สุวรรณสิทธิ์, วิภาพร เตชะสรพัส, กาญจนา คำดี, อัญชลี เศรษฐเสถียร และพิมพ์ภรณ์ พรหมใจ (2548) พบว่าความพึงพอใจ และ สัมพันธภาพกับผู้ร่วมงานมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Orem (1995) ที่กล่าวว่าสิ่งจูงใจอย่างต่อเนื่องและความมุ่งมั่นในการให้การพยาบาล จะเป็นแรงผลักดันให้ บุคคลแสดงถึงพฤติกรรมความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันได้มีหลักสูตรการศึกษา การดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และลักษณะการปฏิบัติงานในคลินิกเบาหวานจำเป็นต้องมีความรู้ และ ทักษะที่เฉพาะเช่น การสอน การเป็นที่ปรึกษา การประเมินสภาพแก่ผู้ป่วย เป็นต้น จากกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษาไม่พบผู้ที่ได้รับการอบรมในหลักสูตรดังกล่าว ประกอบกับระยะเวลาที่ได้รับ การอบรมที่เกี่ยวกับโรคเบาหวานน้อย จึงอาจส่งผลให้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน สอดคล้องกับ สมบัติ นนทขุนทด (2549) และนภารัตน์ บัวศรีใส (2554) ที่พบว่าระยะเวลาการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถพยาบาลทั่วไป และความสามารถในการดูแลบาดแผลเรื้อรังของพยาบาลวิชาชีพ แผนกศัลยกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า ความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานด้านเจตคติมีคะแนน สูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านทักษะ ส่วนด้านความรู้มีคะแนนน้อยที่สุด ส่วนภาวะสุขภาพ การได้รับการ พัฒนาความรู้ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของ พยาบาลคลินิกเบาหวาน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

1.1 พยาบาลคลินิกเบาหวาน ควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ และทักษะในการดูแล ผู้เป็นเบาหวาน โดยเฉพาะในเรื่อง การดูแลด้านจิตใจ จิตวิญญาณ การประเมินและการป้องกัน ภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าประเด็นเหล่านี้ พยาบาลคลินิก เบาหวานมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ

1.2 พยาบาลคลินิกเบาหวาน ควรเพิ่มพูนทักษะด้านการสอน โดยเฉพาะการปรับ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้เป็นเบาหวาน ทักษะการเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และทักษะการเขียน โครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการในคลินิกเบาหวาน

2. ด้านการบริหารการพยาบาล

2.1 ผู้บริหารควรสนับสนุนพยาบาลคลินิกเบาหวาน ด้านภาวะสุขภาพ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพราะเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

2.2 ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พยาบาลคลินิกเบาหวานได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการพยาบาลผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน เพราะจากการศึกษาไม่พบมีผู้ได้รับการศึกษาเฉพาะทางโรคเบาหวาน อีกทั้งคะแนนความสามารถด้านความรู้โรคเบาหวานมีคะแนนต่ำสุด และปัจจัยด้านการพัฒนาความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน

3. ด้านการวิจัย

3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลกับความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวาน เช่น รายได้ นโยบายของโรงพยาบาล ลักษณะส่วนบุคคล และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

3.2 จากการศึกษพบว่า ความสามารถด้านทักษะการสอน และการเป็นผู้นำมีคะแนนต่ำ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของพยาบาลคลินิกเบาหวานในด้านการสอน และการเป็นผู้นำในการจัดระบบการบริการที่คลินิกเบาหวาน